

heter, og retten finner derfor i

vesentlige

kunne legge den til

Retten kan imidlertid ikke høre tiltalte i at han ved sin innmeldelse ikke var seg bevisst at han derved også støttet okkupasjonsmakten i Norge fremdeles var i krig med. Tiltalte er en intelligent mann med god utdannelse. At han har evne til å tenke selv, vises av at han i sin setning til de fleste N.S.-medlemmer oppfattet Quislings og Terbovens opptreden henholdsvis 9 april 1940 og 26 september s. å. som forræder og overgrep mot den lovlige regjering. Tiltalte var oppmerksom på landets regjering hadde måttet ta sete i England. Han har erkjent at enkelte ganger hørte på London radio. Han hadde likeledes opplevd mordene på Hansteen og Wickstrøm i september 1941.

Retten finner derfor at tiltalte ved sin innmeldelse i slutten av november 1941 måtte forstå at Norge fremdeles var i krig med Tyskland, N.S. -- som fremdeles hadde forræderen fra 9 april 1940, Quisling, som leder -- gikk inn for å fremme Tysklands krigsinteresser, både i Tyskland var en nasjonalsosialistisk stat og fordi N.S. ingen eksistensmulighet hadde uten tysk seier, og at han gjennom sitt medlemskap støttet denne bistand til fienden.

Heller ikke kan tiltalte hores når han påstår seg frifunnet for bevilgninger til frontkjemperkontoret fordi han tok det uttrykkelige forbehold at bidragene skulle gå til frontkjempernes etterlatte. Selv om det var hans mening, måtte han forstå at frontkjemperkontoret -- som fikk midler til det ene formål -- fikk frigjort midler til et annet formål, domes stonad til pårørende av frontkjemper mens disse var ved front. Han måtte kunne tenke seg at en familiefar lettere ville dra til front når han ikke fryktet for familiens underhold mens han var ute, enn når han falt.

Videre vil han ikke kunne fritas for sin deltagelse i veikontrollen i Randsfjordens vestsida våren 1944. Han skulle ha nektet helt, idet han ble utkalt som hirdmann og derfor burde tenke seg at det lå noe politisk bak. At politiet fra Hønefoss var med, unnskylder ham ikke, da det i kraft av sin stilling kunne være tvunget til å foreta en slik aksjon for å oppnå større frihet i forhold til tyskerne.

Retten finner videre ikke å kunne frita tiltalte fordi han møtte i Drammen etter innkallelse til H. A. E. Riktignok var det i den forbindelse bevisning at han ville slippe fri når han kom dit, men han måtte tenke seg den mulighet at han, når han først var kommet dit, kunne risikere å ikke å slippe fri, men mere eller mindre tvunget til å gjøre tjeneste i H. A. E., som var opprettet med formål å støtte det tyske sikkerhetspolitiet i dets kamp mot norske sabotører og illegale styrker. Han måtte forstå at han ved å møte tok altfor stor risiko. — — —

I straffskjerpende retning er det tatt hensyn til at det dreier seg om flere straffbare forhold, at han er en intelligent mann med god domstolkraft som skulle hatt den fulle forståelse av at han handlet i straffbarhet i landet, at han derfor også måtte forstå den farlige følge det kunne bli at det av offentlige midler ble bevilget penger til støtte for fiendens krigsmål. I noen grad er i skjerpande retning lagt vekt på at han har rykket inn i Ringerikes Blad en artikkel for nasjonalsosialismen, og

som meget vel var gnet til å vi svake sjeler for N. S., og at han på ellers var aktiv i partiarbeidet.

I formildende retning er tatt hensyn til at hans deltagelse under kontrollen skjedde nærmest under tvang og hans fremmøte i Drammen i H. A. E. i tro på at han ville slippe fri når han først fikk tid til å ordne seg. Videre at bevilgningene til frontkjemperkontoret var relativt små, og at han første skjedde uten protest fra formennene, og at han på forhånd fikk gjentagne henstillinger fra frontkjemperkontoret og lagførerene å bevilge noe. Videre er det tatt hensyn til at han for øvrig har oppført seg sklanderlig som ordfører, at han som medlem ikke har søkt økonomisk vinning og heller ikke meldt seg inn herfor.

Det er under saken brakt på det rene at tiltalte som ordfører har fått en lønn av kr. 3 000, i H. A. E. kr. 113,36 og som forer aspirant i H. A. E. kr. 200, i alt kr. 3 213,36. Dette beløp med fradrag av 25 pst. skatter avrundet til kr. 2 650 blir å inndra i henhold til landssviklovens § 15, da inntektene er ervervet ved de straffbare forhold. For hva ordførerlønnen angår, foranlediget ved et straffbart forhold. Det antas nemlig at tiltalte fikk stillingen som vararådforer i kraft av sitt medlemskap. — — —

En 48 år gammel mekaniker ble av herredsretten dømt etter straffelovens § 86 til tvangsarbeid i 4 år og rettighetstap i 10 år etter landssviklovens § 11, nr. 1, 2, 7 og 8, for medlemskap i N. S., frivillig krigsarbeid for tyskerne på Værnes fra mai 1940 til krigens slutt, og deltagelse som medlem av hirdens alarmerhet i to 14 dagers våpenkurs. Høyesterett finner på grunnlag av nye opplysninger om de lovlige myndigheters oppfordring til arbeid på Værnes flyplass i april 1940, at det er tvilsomt om tiltaltes arbeid opprinnelig kan sies å ha vært utilbørlig. Det finnes under dissens ikke nødvendig å avgjøre spørsmålet om domfeltes arbeid i den første tid var rettsstridig, idet det antas at dette ikke kan tillegges særlig betydning for straffutmålingen, og at det samlede forhold med rette er henført under straffelovens § 86. Høyesterett finner derfor ikke dommen, men anvender landssvikanordningens § 3, nr. 1, 3 og 4, og endrer straffen til tvangsarbeid i 2 år og 6 måneders rettighetstap etter landssvikanordningens § 11 nr. 1, 2 og 4.

13 oktober 1946 i Lnr. 34 B. Statsadvokat Rolv Ryssdal, aktor mot Peder Forbord (forsvarer høyesterettsadvokat Gunnar Mellbye).

Dommer Holmboe: Ved Stjør- og Verdal herredsretts dom av 19. desember 1945 ble Peder Forbord dømt for forbrytelse mot straffelovens § 86 og landssvikanordningens § 3, jfr. § 2, nr. 1 og 4 til tvangsarbeid i 4 år. I straffen fragår 252 dager for utholdt berøftelsesfengsel.

Videre ble han fradømt de i landssvikanordningens § 11 nr. 1, 7 og 8 nevnte rettigheter for et tidsrom av 10 år. Han ble tilknyttet å betale det offentlige sakens omkostninger med kr. 50.

Saksforholdet og domfeltes personlige forhold fremgår av herredsrettens domsgrunner.

I tiltalebeslutningen var tiltaltes forhold henført under landssvikanordningens § 3, og statsadvokaten hadde for herredsretten på-

103649

stått tiltalte idømt tvangsarbeid i ett og et halvt år samt rettighetstap.

Domfelte anket over lovanvendelsen og straffutmålingen, men hans anke ble avvist som grunnløs av Høyesteretts kjæremålsutvalg 11 mars i år. Deretter har statsadvokaten anket til gunst for tiltalte idet han anfører at straffutmålingen i saken er vesentlig strengere enn den som er anvendt i andre saker mot «tyskerarbeidere».

For Høyesterett er fremlagt opplysninger som ikke sees omhandlet i herredsrettens dom, og som etter min mening stiller saken i et for tiltalte gunstigere lys enn domsgrunnene gir uttrykk for. Jeg antar derfor at anken bør tas til følge.

Når herredsretten har brakt straffelovens § 86 i anvendelse og fastsatt en betydelig høyere straff enn påstått, er det fordi den har lagt vesentlig vekt på tiltaltes arbeid for tyskerne i mai—juni 1940. Men nettopp dette forhold finner jeg, på grunnlag av de nevnte nye opplysninger må betraktes på en vesentlig annen måte enn herredsretten har gjort. Det er nemlig på det rene at det i Trondheim 24 april 1940 ble utfordrigt en offisiell kunngjøring sålydende:

«Den tyske overkommando forlanger at der skaffes 2 000 arbeidere til planeringsarbeid på Lade og Værnes, herav må skaffes 500 snarest.

Arbeiderne må derfor straks i dag melde seg til følgende entreprenorfirmaer:

A S Trondjems Cementstoperi og Entreprenorforretning,

A S Betongbygg.

A S Jernbetong, Trondheim.

De som ikke kan melde seg i dag, må møte på Trondheim jernbanestasjon i morgen kl. 8 fm.

Den tyske overkommando erklærer at der blir betalt tariffmessig lønn.

Den tyske overkommando erklærer at disse arbeider er nødvendige for å beskytte Trondheim.»

Kunngjøringen var undertegnet av fylkesmannen i Sør-Trøndelag, ordføreren i Trondheim og formannen i Centralkomiteen — denne komité var et lokalt forvaltningsorgan opprettet i anledning av krigstilstanden under medvirkning av de lokale myndigheter. Også gjennom annonser fra de tre i kunngjøringen nevnte entreprenorfirmaer og gjennom radio ble det rettet oppfordring til arbeiderne om å melde seg. Etter hva lensmannen i Nedre Stjørdal opplyser fikk han og andre lensmenn fra Centralkomiteen en innstendig anmodning om å oppfordre folk til å melde seg på Værnes og gjøre dem kjent med hva de risikerte om de ikke møtte.

Dette tiltak fra Centralkomiteen var foranledningen ved tyske trusler bl. a. om bombing av Trondheim og om skytning av gisler, samt om tvangsutskrivning av arbeidskraft. Allerede de første dager etter Centralkomiteens kunngjøring meldte flere hundre menn seg til arbeid, og tilgangen øket stadig. Arbeidet var således i full gang da tiltalte meldte seg i midten av mai.

På bakgrunn av den vurdering av arbeidet på Værnes som har fått uttrykk gjennom myndighetenes holdning, og den tilslutning

som denne fikk av befolkningen, finner jeg det ganske tvilsomt om det overhodet kan sies å ha vært utilbørlig — rettsstridig at tiltalte meldte seg til arbeid på det omhandlede tidspunkt. Jeg henviser i denne forbindelse til Høyesteretts dom av 14 oktober i fjor i straffesak mot Morten Dertz (Riksadvokatens Meddelelsesblad nr. 6 s. 7) hvor førstvoterende fremholder at det avgjørende i sa henseende må være om de tjenester som gjøres etter de forhold hvorunder de ytes fremstiller seg som ut fra norsk tankegang forkastelige eller usømmelige, idet jeg tilføyer at det i alminnelighet er tankegangen på det tidspunkt da, og det sted hvor handlingen ble foretatt, som må være avgjørende. Jeg finner dog ikke at de i herredsrettens domsgrunner inneholdte faktiske opplysninger er tilstrekkelige til at jeg kan avgjøre om domfeltes forhold i mai 1940 var rettsstridig. Bl. a. måtte man da ha nærmere opplysninger om domfeltes forhold at han forlot annet arbeid for å ta dette, og hans lønnsforhold og særlig om betydningen av at han tok arbeid direkte hos tyskerne i stedet for å henvende seg til et av de i kunngjøringen nevnte entreprenorfirmaer. Jeg anser det imidlertid ikke nødvendig å avgjøre spørsmålet om domfeltes forhold i denne første tid var rettsstridig, idet jeg under enhver omstendighet mener at dette forhold etter de opplysninger som jeg nettopp har referert, ikke kan tillegges særlig betydning for straffutmålingen. Det som her veier tyngst er at domfelte fortsatte sitt arbeid med kjøring for tyskerne — etter hva han selv forklarer kjørte han bl. a. bensin og bomber — under hele okkupasjonen. Jeg finner det ikke tvilsomt at herredsretten med rette har henført dette samlede forhold under straffelovens § 86.

Foruten for dette arbeid for fienden er tiltalte dømt for medlemskap i N. S. og deltagelse i 2 vapenkurs. Jeg antar at hans forhold i sin helhet bør henføres under landssvikanordningen, og at straffen bør fastsettes til tvangsarbeid i 2 år og 6 måneder. Jeg finner ikke at det er grunn til å fradømme ham de i landssvikanordningens § 11 nr. 7 og 8 nevnte rettigheter. Derimot mener jeg at han overensstemmende med vanlig praksis, bør fradømmes retten til å oppnå offentlig tjeneste (§ 11 nr. 4).

Tiltalte har, etter at herredsrettens dom ble avsagt, sittet i varetekt inntil 10 juli i år, da han ble løslatt, og tilkommer således ytterligere fradrag for 204 dager.

Jeg stemmer etter dette for dekke

dom:

Peder Forbord dommes for forbrytelse mot landssvikanordningens § 3, jfr. § 2 nr. 1, 3 og 4 jfr. straffelovens § 86, alt sammenholdt med straffelovens § 62, til tvangsarbeid i 2 — to — år og 6 — seks — måneder, 1 straffen fragar 456 — fire hundre og seks og femti — dager for utholdt varetektsfengsel.

Tiltalte fradømmes de i landssvikanordningens § 11 punkt 1, 2 og 4 nevnte rettigheter for et tidsrom av 10 — ti — år. Tiltalte tilpliktet å erstatte det offentlige sakens omkostninger for herredsretten med 50 — femti — kroner.

Dommer Thrap: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende. Jeg vil dog tilføye: Jeg ikke l. der det synderlig tvilsomt at tiltaltes tyskerarbeid også i den første tid var rettsstridig og utilbørlig. Jeg finner at det av herredsrettens domsgrunner tilstrekkelig tydelig fremgår at herredsretten har funnet arbeidet også i denne tid å være utilbørlig, og jeg kan ikke finne at herredsrettens skjønn for så vidt bygger på en uriktig lovforståelse. Jeg anser det for så vidt tilstrekkelig å henvise til de opplysninger domsgrunnene inneholder om arten av det utførte arbeid, og de nærmere omstendigheter ved tiltaltes overtagelse av arbeidet. Det er av herredsretten fastslått at tiltalte i den første tid har drevet med kjøring av bl. a. bensin og kamphandlingsmaterieil til flyplassen på Værnes, og om overtagelsen av arbeidet heter det: «at tiltalte uten påtrykk, på eget initiativ og frivillig meldte seg til tjeneste for tyskerne direkte under tysk ledelse». Det hadde vært ønskelig om herredsretten hadde droiftet betydningen av Central-komiteens oppfordring av 24 april 1940, men jeg kan ikke finne at dommen av den grunn fremstiller seg som tvilsom, da den nevnte oppfordring under ingen omstendighet etter min mening, kan medføre at tiltaltes forhold blir rettmessig. Jeg finner det for så vidt nok å henvise til at oppfordringen alene gikk ut på at arbeiderne skulle melde seg til tre nærmere angitte entreprenorfirmaer i Trondheim, likesom det av oppfordringen fremgår at arbeiderne skulle brukes til planeringsarbeider.

Dommer Schjelderup: Jeg er kommet til samme resultat som førstvoterende. Idet jeg på de fleste punkter også slutter meg til hans begrunnelse, vil jeg tilføye: Når norske myndigheter i 1940 ved flere anledninger i kunngjøringer eller på annet vis sanksjonerte forskjellig slags arbeid for fienden utover hva han etter folkeretten hadde krav på, men uten at disse direktiver allikevel kan antas å ha vært i strid med hva der på vedkommende sted og tidspunkt ennå var blitt alminnelig herskende rettsoppfatning, da vil regelmessig den som tok slikt arbeid ikke kunne sies å ha opptrådt utilbørlig — rettsstridig. Annerledes hvor en arbeider som domfelle i denne sak våren 1940 — slik det er påpekt særlig av annenvoterende — er gått lenger enn det etter de foregitte direktiver var berettiget.

Dommer Schei: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommer Larssen: Jeg er kommet til det resultat at dommen bør oppheves. Tiltalebeslutningens punkt 2 gjelder det forhold at «tiltalte begynte frivillig å arbeide for tyskerne på Værnes den 15 mai 1940 og arbeidet her under hele okkupasjonen». Herredsretten har ansett dette forhold for å være hans vesentligste forbrytelse, og har sett forholdet så alvorlig at den har funnet det riktig å anvende straffelovens § 86 på forholdet.

Som av førstvoterende fremholdt er det for Høyesterett fremlagt en rekke nye opplysninger angående de lovlige norske myndigheters forhold til fremme av arbeidet på Værnes flyplass. Foruten

det av førstvoterende anførte nevner jeg også til belysning av tiltaltes forhold en skrivelse av 8 februar 1946 fra fem av tiltaltes arbeidskamerater, hvorav jeg hitsetter: «Vi var en del her på Stjørdal som var blitt arbeidsløse 9 april 1940 og ikke hadde noen inntekt. Det begynte etter hvert flere og flere å arbeide for tyskerne, og vi så ingen annen utvei enn å ta arbeid der, enn skjønt vi satte liten pris på dette arbeid. Andreas Bjørnhus spurte lensmannen, Oscar Rygh, der sitter som lensmann fremdeles om det var anledning til å ta dette arbeid. Han svarte at det var fullt lovlig arbeid og at det var bare å begynne å arbeide for tyskerne. Det ble deretter til at vi begynte å arbeide der. Dette var 18 mai, og ca. 8 dager etter begynte Peder Forbord å arbeide på flyplassen. Vi kom på samme arbeidslaget. Peder Forbord som var sjåfor ble satt til å kjøre bil, og vi var med som lessere.

Intet av disse forhold er nevnt i dommen. Man må derfor gå ut fra at disse forhold ikke har vært opplyst i herredsretten, og at retten derfor ikke har hatt anledning til å drøfte disse nye opplysninger og deres betydning ved bedømmelsen av tiltaltes forhold. Påtalemyndigheten har i ankeerklæringen ansett de nye forhold som momenter ved bedømmelsen av straffens størrelse. De nevnte nye opplysninger reiser imidlertid spørsmålet om hvorvidt tiltaltes forhold ved å ta arbeid på flyplassen på det tidspunkt overhodet har vært straffbart. Som også av førstvoterende fremholdt, reiser opplysningene spørsmålet om grensen mellom rettmessig på den ene side og straffbart, rettsstridig forhold på den annen side. Det er således selve skyldspørsmålet som de nye opplysninger tjener til belysning av, og først en avgjørelse av at disse opplysninger ingen betydning har for skyldspørsmålet, fører over til en drøftelse av opplysningenes betydning ved fastsettelsen av straffen. Jeg er ikke enig med annenvoterende i at de nye opplysninger uten videre kan avvises som betydningsløse for spørsmålet, om tiltaltes forhold kan ansees for rettmessig eller straffbart.

Det er fremholdt at uten hensyn til om hans forhold fra først av har vært rettmessig, må iallfall hans fortsettelse av arbeidet like til kapitulasjonen, altså gjennom hele krigstiden, ansees for å være straffbart. Det forekommer i dommen ikke opplysninger til å bedømme dette forhold så vidt jeg ser. Særlig vil det volde vanskeligheter å avgjøre hvor lenge man i det hele tatt skulle regne forholdet for å ha samme karakter som fra begynnelsen av, altså i tilfelle være rettmessig. Etter det som foreligger for Høyesterett hadde han så vidt jeg ser samme slags arbeid den hele tid. Det må da spørres hvilke omstendigheter har foreligget som har måttet varsko tiltalte om at hans fortsettelse av et hittil rettmessig arbeid for fremtiden var rettsstridig.

Det vil også måtte reises spørsmål om hvorvidt tiltalte som arbeidet som sjåfor og direkte under tysk ledelse, står i en annen stilling enn de andre arbeidere som hadde arbeid på flyplassen, men som arbeidet under norske entreprenører. Dette spørsmåls bedømmelse har sikkert atskillig konsekvens for andre lignende forhold.

Det må etter dette etter min oppfatning være nødvendig å straffutmålingen å ta stilling også til om hans forhold allerede i begynnelsen av innebar en straffbar bistand til fienden. A fastsettelse av en straff for tiltaltes forhold uten å avgjøre dette spørsmål, kan etter min mening ikke gjøres. Såvel tiltalebeslutningen som herredets rettens dom legger særdeles vekt på at tiltalte begynte sitt arbeid allerede i mai 1940, ennå mens kamphandlingene pågikk. Det er tjener for øvrig overveielse hvorvidt det å gripe feil ved bedømmelsen av et arbeids karakter nettopp i dette første avsnitt av krigen, da det ennå var uklart og lite oversiktlig for folk i alminnelighet, hvilket arbeid det var riktig å innlate seg på, virkelig kan regnes som særlig skjerpene, jfr. førstvoterendes bemerkninger herom. Men denne overveielse får først betydning etter at forholdet er bestemt som straffbart. Når jeg således anser de opplysninger for Høyesterett som vedkommende selve skyldspørsmålet, er det for Høyesterett ikke anledning til å supplere herredets rettens angivelse av de faktiske forhold med de nye opplysninger. Det foreligger derfor her en situasjon hvor de fornødne forutsetninger for Høyesterett for å avsi ny dom, ikke er til stede. Jeg mener derfor at det er riktig at saken må komme under ny drøftelse og avgjørelse av herredsretten, under hensyntagen til de nye opplysninger som nå foreligger. Også sakens betydelige prinsipielle interesser tilsier dette.

Jeg stemmer derfor for at herredsrettens dom med hovedsakelig handling oppheves.

Av herredsrettens dom (kst. sorenskriver Odd Woxholt med domsmenn Gunnar Hofstad og Per Hofstad).

— — — Tiltalte nr. 1, er en 48 år gammel mekaniker som har bodd og fire barn i alderen 15—6 år å forsørge. Han er uførstående og tjente i 1944 kr. 95 pr. uke etter at skatten var fratrukket. — Han er i 1944 ilagt betinget dom for underslag, men er ellers ustraffet. Han har oppfylt sin verneplikt som stridende i 5. hjulrytterkompani. Han har ikke erkjent seg straffskyldig.

Retten anser det bevist, at tiltalte omkring 16 mai 1940, til tross for at han var klar over, at kamphandlingene i Norge fremdeles ikke var avsluttet, meldte seg til tjeneste for tyskerne, hvor han til å begynne med tjenestegjorde som sjåfør og kjørte de gjenstander av enhver art som av tyskerne ble pålagt å kjøre, bl. a. bensin og kamoufleringsmateriale til flyplassen på Værnes. Han fortsatte å arbeide for tyskerne den hele tid til kapitulasjonen med forskjellig slags arbeid, men hovedsakelig som sjåfør. Han arbeidet den hele tid direkte under vedkommende tyske avdeling og var således ikke tilknyttet noe entreprenørfirma eller lignende forretningsforetagende. — Retten anser det bevist, at tiltalte var klar over, at han på denne måte ytet fienden bistand fra første stund av under den pågående krig.

Retten finner det videre bevist, at tiltalte meldte seg inn i N.S. på gang for jul 1940, til tross for at han var klar over den bestående krigstilstand mellom Norge og Tyskland og at N.S. samarbeidet med fienden og ytet fienden bistand både i råd og dåd. Retten finner det bevist

at tiltalte har arbeidet aktivt i selve partiarbeidet, men det er bevist, at han, etter innkallelse, deltok i et våpenkurs på Rinnan i oktober 1944. Han fikk utlevert uniform, men saboterte syk slik at han ikke ble tatt for utetjeneste, men deltok i den teoretiske opplæring. — Da tiltalte reiste hjem, fikk han utlevert gevær som han imidlertid, etter sigende, ga inn til tyskerne på Steinkjer en tid senere. Det er videre bevist, at tiltalte egen forklaring, at han etter innkallelse, igjen motte til tjeneste på Bakketun i Verdal i april—mai 1945. Han fikk også her utlevert tysk-italiensk uniform og ble tildelt tjeneste på våpenlageret, hvor han hadde med utlevering av geværer m. v. — — —

Etter det som ovenfor er ansett bevist er det på det rene at samtlige tiltalte har vært medlem av N.S. til tross for at de var klar over at Norge var i krig med Tyskland og var klar over, at N.S. ytet fienden bistand i råd eller dåd. Samtlige de tiltalte har derfor gjort seg skyldig i straff etter straffelovens § 86, idet de gjennom sitt medlemskap i partiet har ytet sitt bidrag til den bistand som partiet ytet landets fiender. De har derved selv ytet fienden bistand i råd eller dåd, idet det er så vidt må være likegyldig om denne bistand ytes direkte eller gjennom andre. — Hva tjenestegjøring ved våpenkursene angår er det på det rene, at disse var satt i gang for å utdanne styrker, som i en gitt situasjon skulle mobiliseres til innsats i politiet til ordenstjeneste bak fronten. Dette var en ting som var avtalt med den tyske militære ledelse i landet, som kunne ta hensyn til dette under sin disponering av de forhåndenvarende tyske avdelinger, som derved kunne frigjøres til direkte innsats i første linje. Dette anser retten det bevist, at samtlige tiltalte som har vært innbeordret til våpenøvelser har vært klar over og de har således ved sin tjeneste ved hirdens alarmerheter eller hirdbataljon ytet fienden bistand i råd, selv om forholdene kom til å utvikle seg slik, at noen egentlig innsats ikke ble aktuell. Hvorvidt de på disse kurs har tjenestegjort som stridende eller ikke-stridende, som f. eks. musiker eller lagerarbeider, spiller for så vidt ingen rolle, idet så vel musikere som lagerarbeidere er nødvendige ledd i oppsetningen av en militær avdeling.

Hva de øvrige tiltalepunkter angår skal retten bemerke:

Tiltalte nr. 1 er som ovenfor nevnt satt under tiltale for å ha ytet fienden bistand ved transport av bl. a. bensin til flyplassen på Værnes, hvor han begynte allerede før kamphandlingene i Norge var avsluttet. — Han ovenfor nevnt er det bevist, at tiltalte var klar over at han derved ytet fienden bistand i råd og dåd under en krig hvori Norge deltok. Han må derfor bli å felle etter straffelovens § 86 for dette tiltalepunkt. — — —

Retten finner etter dette at samtlige de tiltalte må bli å domme i samsstemmelse med tiltalebeslutningene, dog med unntagelse av tiltalte nr. 1, hvis forhold antas å burde subsumeres under straffelovens § 86.

Hva straffutmålingen angår finner retten at straffen for tiltalte nr. 1, Peder Forbord, passende kan settes til tvangsarbeid i 4 år. — Det er i skjerpene retning tatt hensyn til at tiltalte uten påtrykk, på eget initiativ og frivillig, meldte seg til tjeneste for tyskerne, direkte under tysk ledelse, allerede mens kamphandlingene fremdeles foregikk i Norge og Værnes flyplass var en av de viktigste flyplasser tyskerne hadde til bruk under kampene i Nord-Norge.

Retten er av den mening, at tiltalte 1. hold er nesten like skyldig som om han hadde meldt seg til væpnet innsats mot sine egne landsmenn. Idet det for tyskerne under den pågående krig var av stor betydning at de kunne disponere flest mulig av de forholdsvis få styrker de hadde i landet på den tid til direkte fronttjeneste, og tiltalte gjorde bedre nytte for seg under transport- og forsyningstjenesten enn om han som vanlig ble satt inn ved fronten mens tyskerne på sin side på denne måte ønsket å benytte sine oppvode styrker til forsyningstjenesten og i stedet hadde satt dem inn på de frontavsnitt hvor de mest trengtes. — — —

En nå 25 år gammel dame ble etter landssvikanordningens § 3 jfr. § 1 nr. 1 dømt til fengsel i 5 måneder, rettighetstap etter § 11 nr. 1 og inndragning etter straffelovens § 36 med kr. 1 000, for medlemskap i N. S. U. F. — en tid som lagleder — og medlemskap i N. S. Straffeloven § 86 er anvendelig også på utenlandske statsborgere, når de har fast bopel her i landet, se bl. a. Rt. 1946 side 35. Dette gjelder også tyske statsborgere under krig mellom Norge og Tyskland.

Kjennelse 16 oktober 1946 i l. nr. 335: Høyesterettsadvokat J. C. Møller
aktor mot Erna Katharine Thronsen (forsvarer høyesterettsadvokat Magne Schjødt).

Dommer Gaarder: Ved dom av Skien byrett den 20 mars 1946 ble Erna Katharine Thronsen for forbrytelse mot landssvikanordningens § 3, jfr. § 2 nr. 1 jfr. straffelovens § 86, dømt til en straff av fengsel i 5 måneder, samt tap av stemmerett etter landssvikanordningens § 11 nr. 1 for et tidsrom av 10 år. Videre ble hun tilpåkrevet å tāle inndragning stor kr. 1 000.

Domfelte har erklært anke over dommen. Anken gjelder kun anvendelsen og straffutmålingen.

Anken over lovanvendelsen er bygget på at domfelte mener å ha vært tysk statsborger under en stor del av den periode som hennes straffbare forhold omfatter. Hun anfører herom i anken følgende erklæring:

«Inntil 30 september 1942 var jeg tysk statsborger, såvidt jeg kan skjønne. Min far Rupert Niemaier var tysk borger. Han og min mor flyttet fra hverandre i 1933. Jeg og mine søsken bodde hos min mor. Våre foreldre ble skilt i 1936. Min mor giftet seg da med gårdbruker H. O. Andengård, Skien, som senere har vært min pleiefar. Min far har visstnok nå norsk statsborgerskap, men jeg vet ikke når han fikk det. 30 september 1942 fikk jeg «Inneordningsdepartementets» bevilling til norsk statsborgerskap. Samtidig ble jeg adoptert av min pleiefar. Jeg vedlegger avskrift av statsborgerbrevet. Såvidt jeg har forstått er denne bevilling ugyldig. Jeg ble da ikke norsk statsborger før jeg fylte 22 år 17 november 1942. Under enhver omstendighet var jeg tysk statsborger til 30 september 1942.»

Om denne ankegrunn vil jeg først bemerke at det ikke berører full klarhet over domfeltes tidligere statsborgerforhold. Det er for Høyesterett opplyst at hennes far, Rupert Niemaier har oppholdt seg her i landet siden 1919 uten avbrytelse, og at han selv anser seg

statsløs. I Sentralpasskontoret er han også oppført som statsløs. Jeg finner imidlertid ikke grunn til å gå nærmere inn på dette forhold. I flere dommer har Høyesterett lagt til grunn at straffeloven § 86 er anvendelig også på utenlandske statsborgere når de har fast bopel her i landet. Jeg henviser til de dommer som er gjeldende i Riksadvokatens Meddelelseblad nr. 22 side 78. At den fremtidige statsborgerrett er den tyske, slik som påstått i dette tilfelle, kan jeg ikke skjønne kan bringe denne sak i noen annen stilling. Domfelte er født og oppvokset her i landet. Hennes foreldre ble separert i 1933 da domfelte var 12 år gammel, og hun har fulgt sin mor som var norsk. Det er heller ikke påstått at hun noen gang har mottatt pålegg eller anmodninger fra okkupasjonsmakten basert på det angivelige tyske statsborgerskap. Hun anfører i ankeerklæringen at hun ikke før hovedforhandlingen tenkte på sitt statsborgerforhold, men først etterpå ble gjort oppmerksom på spørsmålet av sin mors nåværende mann, domfeltes adoptivfar.

Anken over lovanvendelsen vil således bli å forkaste.

Hva dernest angår straffutmålingen vil jeg bemerke at domfeltes skyldning til Tyskland etter det som foran er anført ikke har vært av den karakter at den kan betraktes som en formildende omstendighet av noen vekt. Etter det som byretten har funnet bevist finner jeg ikke straffen for strengt utmålt.

Jeg stemmer for denne

slutning:

Anken forkastes.

Dommer Soelseth: Jeg er enig med førstvoterende.

Dommerne Eckhoff, Bahr og Alten: Likeså

En 46 år gammel poståpnerske ble for passivt medlemskap i Nasjonalforening dømt etter landssvikanordningens § 3 jfr. § 2 nr. 1 a og 2 til en bot på 1 000 kroner og rettighetstap etter § 11 nr. 1 og 2 samt 4 år av stillingen). Dissens.

Dom 16 oktober 1946 i l. nr. 340: Riksadvokatfullmektig Nils Pærelus
aktor mot Ingrid Eiken (forsvarer høyesterettsadvokat Magne Schjødt).

Dommer Bahr: Ved forelegg utferdiget 3 desember 1945 av Perund politikammer ble Ingrid Eiken forelagt som straff etter landssvikanordningens § 3, jfr. § 2 nr. 1 a og nr. 2, en bot på kr. 1 000 og tap av rettigheter som nevnt i anordningens § 11 nr. 1 og 4. Hun nektet å vedta forelegget, og saken ble sendt Lyngdal herredrett til pådømmelse etter straffeprosesslovens § 377.

Ved Lyngdal herredsretts dom av 19 februar 1946 ble Ingrid Eiken dømt etter de lovbestemmelser som er nevnt i forelegget, til en bot på kr. 750 og til tap for 10 år av de rettigheter som er nevnt i landssvikanordningens § 11 nr. 1 og 2.

Politimesteren i Vest-Agder har anket over straffutmålingen. Hun finner det uriktig at herredsretten har nedsatt boten etter forelegget, og at tiltalte ikke ble fradømt de rettigheter som er nevnt i landssvikanordningens § 11 nr. 3 og 4.